

Εργασία

Ορισμός

Εργασία είναι η μεθοδική και υπεύθυνη σωματική ή πνευματική προσπάθεια του ανθρώπου, που αποβλέπει στη δημιουργία υλικών, πνευματικών και ηθικών αγαθών, για την ικανοποίηση των αναγκών του.

Μορφές: σωματική, πνευματική, μεικτή ή ατομική, ομαδική.

Σημασία της εργασίας

Η προσφορά της εργασίας είναι σημαντική για κάθε τομέα του ανθρώπου:

Πνευματικός τομέας

- αναπτύσσονται οι επιστήμες (εφευρέσεις, ανακαλύψεις), τα γράμματα, οι τέχνες και γενικότερα δημιουργείται πολιτισμός
- καλλιεργείται η κριτική σκέψη και η δημιουργική φαντασία, οξύνεται ο νους και ο άνθρωπος γίνεται πιο ικανός και πιο δραστήριος
- οργανώνεται καλύτερα το άτομο, κάνει τον απαραίτητο προγραμματισμό για την έγκυρη και επιτυχή διεκπεραίωση του έργου
- απομακρύνεται από το φανατισμό και τις προκαταλήψεις
- οδηγείται στην αυτογνωσία, επικοινωνώντας με τους άλλους και μελετώντας το χαρακτήρα τους, αφού η γνώση του «εγώ» γίνεται μέσα από τη γνώση του «εσύ». Επίσης, με την εργασία ανακαλύπτει άγνωστες πτυχές της προσωπικότητάς του, ικανότητες και αδυναμίες
- γενικότερα, ολοκληρώνεται ως προσωπικότητα.

Ηθικός τομέας

- ηθικοποιείται το άτομο, γιατί, στην επικοινωνία με τους άλλους, καλλιεργεί την ανθρωπιά, την ειλικρίνεια, τον ετεροσεβασμό και τον αυτοσεβασμό
- ο μόχθος που καταβάλλει για την επίτευξη έργου, αναπτύσσει το σεβασμό προς το μόχθο και το έργο των άλλων
- καλύπτει τις βιοτικές ανάγκες του ατόμου και δεν καταφεύγει σε αντικοινωνικές πράξεις
- αναπτύσσει την ευγενή άμιλλα, την υπομονή, την επιμονή, τη μεθοδικότητα, ενώ η προσήλωση σε αυτή απομακρύνει από κακές έξεις και συναναστροφές
- δίνει την ηθική ικανοποίηση, τη χαρά της δημιουργίας
- εξευγενίζει και ολοκληρώνει τον άνθρωπο, γιατί δίνει νόημα και περιεχόμενο στη ζωή του και τον οδηγεί στο ωραίο και στο καλό

Ψυχολογικός τομέας

Ο άνθρωπος αισθάνεται:

- ευτυχισμένος, γιατί μπορεί να υλοποιήσει τους στόχους του
- εσωτερική ικανοποίηση και ψυχική πληρότητα, με την προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο
- αυτοπεποίθηση, όταν βλέπει ότι το έργο του έχει κοινωνική αποδοχή

Ανάλυση πνευματικού, ηθικού και ψυχολογικού τομέα: Η εργασία βοηθά τον άνθρωπο να εμβαθύνει σε διάφορους τομείς αποκτώντας πνευματική οργάνωση και μέθοδο. Αναπτύσσει την κριτική και τον προβληματισμό του, θέτοντάς τον διαρκώς μπροστά σε γνωστικά όσο και τεχνικά προβλήματα και υποχρεώνοντάς τον να χρησιμοποιήσει το λογικό του. Τον αφυπνίζει και τον οδηγεί σε διαρκή πνευματική εγρήγορση, καθώς ο άνθρωπος πρέπει να ανακαλύπτει συνέχεια νέες μεθόδους και διεξόδους στα επαγγελματικά προβλήματα. Μαθαίνει λοιπόν να

Σχεδιάγραμμα Έκθεσης **Εργασία**

γίνεται δεκτικός σε νέες ιδέες, να χρησιμοποιεί τη φαντασία του και να διευρύνει την αξιολογική του ικανότητα. Ασκει τις δεξιότητές του και αναπτύσσει τις κλίσεις του. Η εργασία καλλιεργεί επιπρόσθετα στην ψυχή του ανθρώπου την αίσθηση του καθήκοντος, αφού και η ίδια η εργασία αποτελεί μορφή υποχρέωσης στο κοινωνικό σύνολο. Απαλλάσσοντας το άτομο από τη φυσική εξάρτηση, του δίνει περισσότερη ελευθερία αλλά και χρόνο να ασχοληθεί με τον εσωτερικό του κόσμο, να κάνει αυτοκριτική και να προσεγγίσει την αυτογνωσία. Ο άνθρωπος με αυτό τον τρόπο νιώθει ασφάλεια αλλά και ικανοποίηση δίνοντας διέξοδο στη δημιουργικότητά του. Μέσω, εξάλλου, της εργασίας ο άνθρωπος αναπτύσσει πρωτοβουλίες, ενισχύει την επιμονή και την υπομονή του, μπορεί δηλαδή να αναπτύξει τα θετικά στοιχεία της προσωπικότητάς του και τελικά να πραγματοποιήσει ένα σημαντικότατο βήμα προς την ολοκλήρωσή του. Όλα τα παραπάνω, βέβαια, τον οδηγούν ευκολότερα στην εσωτερική πληρότητα.

Κοινωνικός τομέας

- κοινωνικοποιείται το άτομο, γιατί αντιλαμβάνεται την ανάγκη της συνεργασίας για την υλοποίηση των στόχων (εντάσσει το εγώ στο εμείς)
- καλλιεργείται ο διάλογος, η ανεκτικότητα, η συνέπεια, απαραίτητες προϋποθέσεις για την κοινωνική ζωή
- ανυψώνεται κοινωνικά ο άνθρωπος, γιατί εξασφαλίζεται η αξιοπρέπεια, η εκτίμηση εκ μέρους των συνανθρώπων, η ασφάλεια και η αισιοδοξία
- προάγεται η κοινωνική ζωή, γιατί η ατομική δημιουργία μετατρέπεται σε κοινωνικό κτήμα και ικανοποιεί τις γενικότερες κοινωνικές ανάγκες
- ευαισθητοποιείται το άτομο και ενεργοποιείται στα ευρύτερα κοινωνικά προβλήματα με την κατοχύρωση του έργου και τη διασφάλιση της κοινωνικής γαλήνης

Ανάλυση κοινωνικού τομέα: Μέσα στον εργασιακό χώρο, άτομα με διαφορετικές συχνά πεποιθήσεις και αντιλήψεις για τη ζωή και το νόημά της έρχονται σε επαφή και συνάπτουν σχέσεις φιλίας, συνεργασίας και αλληλεγγύης, που είναι άλλωστε απαραίτητες, προκειμένου να προβούν σε παραγωγή έργου. Εθίζονται έτσι στο πνεύμα της συλλογικότητας και μαθαίνουν να σέβονται τους κανόνες της ομάδας λειτουργώντας συμπληρωματικά, στοιχεία απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία μιας κοινωνίας, εφόσον ωθούν τον πολίτη όχι μόνο στην υπακοή στους νόμους και στη δημιουργική αφομοίωση των κοινωνικών κανόνων, αλλά και στη δραστηριοποίησή του, σε συνεργασία πάντα με τους συμπολίτες του, για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων του. Ο υγιής συνδικαλισμός, που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της εργασίας, βοηθά τον εργαζόμενο να αγωνίζεται ειρηνικά για την εδραίωση των ελευθεριών, της δικαιοσύνης, της ισοτιμίας και της αξιοκρατίας και κατ' επέκταση για την επίλυση προβλημάτων και την εξάλειψη νοσηρών φαινομένων, όπως η βία, ο ρατσισμός και η περιθωριοποίηση. Παρόμοιες καταστάσεις αποφεύγονται, μάλιστα, από τη στιγμή που ο άνθρωπος διοχετεύει την ενεργητικότητά του μέσα από το επάγγελμα και συνειδητοποιεί πως αυτό αποτελεί μέσο κοινωνικής προσφοράς. Τέλος, μέσω του επαγγέλματος το άτομο επιδιώκει την αναγνώριση από το στενό κύκλο της εργασίας του και την ευρύτερη κοινότητα όπου ζει. Αποκτά κοινωνικό κύρος και διάκριση.

Πολιτικός τομέας

- το άτομο αποκτά πολιτική συνείδηση, γιατί η εργασία είναι πολιτική πράξη, και απευθύνεται στο σύνολο
- οργανώνει συλλόγους και συνδικαλιστικές ενώσεις για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του. Μέσα από αυτούς διαλέγεται με την εξουσία, διατυπώνει τις θέσεις του ή και πιέζει για τη διασφάλιση του ατομικού και συλλογικού συμφέροντος.
- το δικαίωμα της εργασίας είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα για όλους τους πολίτες. Προβλέπεται, επίσης, και στην οικουμενική διακήρυξη των δικαιωμάτων του

Σχεδιάγραμμα Έκθεσης Εργασία

ανθρώπου, όπου συγκεκριμένα αναφέρεται ότι ο καθένας έχει δικαίωμα: α) στην εργασία, στις ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας, β) ίσης αμοιβής για ίση προσφορά εργασίας, γ) στην εξασφάλιση, με την εργασία, της ανθρώπινης διαβίωσης του εαυτού του και της οικογένειάς του, δ) να ιδρύει συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του.

Ανάλυση πολιτικού τομέα: Μέσω του επαγγέλματος που επιλέγει το άτομο διεκδικεί ως πολίτης πολλά από τα δικαιώματά του και μαθαίνει να εκπληρώνει με σύνεση τις υποχρεώσεις του. Μάλιστα καθώς εργάζεται, αντιλαμβάνεται όχι μόνο τις σχέσεις που το συνδέουν με το συγκεκριμένο επαγγελματικό καθεστώς αλλά και με το πολιτικό καθεστώς, αφού το τελευταίο του επιβάλλεται αναπόφευκτα μέσω της εργασίας του. Όσο οι κοινωνίες προοδεύουν και τα επαγγέλματα εξελίσσονται, προάγεται ο συνδικαλισμός και διευρύνεται η δημοκρατία. Ο πολίτης-εργαζόμενος συνειδητοποιεί ότι καλή οικονομία δε νοείται χωρίς υγιή πολιτική ζωή και το αντίστροφο. Από την άλλη πλευρά, οι τέχνες, τα γράμματα και οι επιστήμες προάγονται σαφώς μέσω της εργασίας. Υπηρετείται ο άνθρωπος και εξευγενίζεται ο ψυχικός του κόσμος, ενώ η αλήθεια και η ποιότητα ζωής προσεγγίζονται σε μεγάλο βαθμό.

Οικονομικός τομέας

- εξασφαλίζει οικονομικά το άτομο, περιορίζει τη στέρηση και τη φτώχεια
- αναπτύσσει τη δημόσια οικονομία
- συνεπάγεται την οικονομική ανεξαρτησία (ατομική ή εθνική) κι αυτή με τη σειρά της την ελευθερία
- οδηγεί στην κοινωνική ευημερία

Ανάλυση οικονομικού τομέα: Με την εργασία του το άτομο αυξάνει την παραγωγικότητα, βελτιώνει την ποιότητα των αγαθών λύνοντας το πρόβλημα της αυτοσυντήρησής του και προσφέρει στο σύνολο. Δημιουργούνται έτσι οι κοινωνίες της αφθονίας με αρκετές ανέσεις, καθώς και με επιστημονική και τεχνολογική ανάπτυξη, για την οποία διαρκώς υπάρχει στόχος να αναβαθμίζεται μέσω της εργασίας. Με την ολοένα και μεγαλύτερη είσοδο της μηχανής στην παραγωγή περιορίζεται ο ανθρώπινος μόχθος και αναπτύσσονται οικονομικοί κλάδοι της βιομηχανίας, της διαφήμισης, του εμπορίου, της μεταφοράς και της επικοινωνίας, κάνοντας τη ζωή του ανθρώπου ευκολότερη και επιτυγχάνοντας την όλο και μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη. Ο ίδιος εξασφαλίζει σταθερό εισόδημα και αποκτά αυτονομία και ανεξαρτησία δράσης ως προσωπικότητα.

Εθνικός τομέας

- με την εργασία παράγεται εθνικό έργο και υλοποιούνται οι εθνικοί στόχοι
- το κράτος αποκτά διεθνές κύρος και διαπραγματευτική δύναμη.

Παράγοντες για σωστή εργασία

- Καλή σωματική και ψυχική υγεία
- Καλλιέργεια της φιλεργατικότητας από την παιδική ηλικία
- Άρτιες τεχνικές προϋποθέσεις, σε συνδυασμό με την τέλεια γνώση των σκοπών
- Σωστή και ελεύθερη εκλογή επαγγέλματος καθώς και παροχή ισότιμων ευκαιριών για εργασιακή απασχόληση και εξέλιξη
- Κίνητρα οικονομικά, πνευματικά, ηθικά που επηρεάζουν βαθύτατα την εκλογή και άσκηση κάθε εργασίας
- Έλεγχος της εργοδοσιακής αυθαιρεσίας, με τη δυνατότητα συγκρότησης συνδικαλιστικών ενώσεων
- Δυνατότητα πρωτοβουλιακής παρέμβασης του εργαζομένου στο σχεδιασμό της εργασίας.

Η σωστή σχέση του ανθρώπου με την εργασία είναι αναγκαία στην εποχή μας, γιατί:

1. Ζούμε σε μια εποχή ψυχικής έντασης, άγχους και γρήγορου ρυθμού ζωής.
2. Η εποχή μας απαιτεί ποιοτικότερη και αποδοτικότερη εργασία.
3. Η σύγχρονη ηθική κρίση και ο ευδαιμονισμός απαιτούν ιδιαίτερο επαγγελματικό ήθος και ξεχωριστό δεσμό ανάμεσα στον άνθρωπο και την εργασία του.

Αποτελέσματα της αργίας

Το άτομο:

1. φθείρεται ηθικά και πνευματικά
2. στερείται των υλικών αγαθών και της ηθικοπνευματικής του ελευθερίας
3. ωθείται σε ανήθικες πράξεις, ταπεινά πάθη της ψυχής
4. δε συμμετέχει ενεργά στην κοινωνική και πολιτιστική πρόοδο
5. είναι παράγοντας ανυποληψίας, ανασφάλειας και αβεβαιότητας

Αίτια αλλοτρίωσης του ανθρώπου από την εργασία του

1. Η επιλογή της εργασίας δε γίνεται με βάση τις κλίσεις, τις εφέςεις, τις ιδιαίτερες επιθυμίες και ικανότητες του ατόμου, αλλά τη δίψα για απόκτηση πολλών χρημάτων, κοινωνικής προβολής και δύναμης
2. Η απαξιωτική στάση της κοινωνίας προς ορισμένα επαγγέλματα παίζει αποφασιστικό ρόλο στις επιλογές του ατόμου.
3. Η έλλειψη επαγγελματικού προσανατολισμού και επαγγελματικής αγωγής δεν επιτρέπει στους νέους να ανιχνεύσουν πρώτα τις δυνάμεις τους και τις επιθυμίες τους και ύστερα από κατάλληλη ενημέρωση να προβούν στη σωστή εκλογή, που δεν θα προβάλλει τον οικονομικό παράγοντα ως μοναδικό στόχο και κίνητρο.
4. Η έλλειψη από την εργασία της εσωτερικής ανάγκης για αυτοεπιβεβαίωση και η άσκησή της για καθαρά βιοποριστικούς λόγους.
5. Οι συνθήκες δουλειάς, η πολύχρονη άσκηση μιας εργασίας, που καταλήγει σε ρουτίνα, πλήξη, ανία, καθώς και η μονότονη και αυτοματοποιημένη εργασία, η μη εξασφάλιση χαράς και ικανοποίησης από τη δημιουργία, η μονότονη μηχανική επανάληψη
6. Η εκμετάλλευση της εργασίας από τους οικονομικά ισχυρότερους, ο οξύς ανταγωνισμός, ο εκφυλισμός του επαγγέλματος, τα ηθικά επαγγελματικά διλήμματα
7. Ο ανταγωνισμός και η προσπάθεια για επαγγελματική ανέλιξη γίνονται αυτοσκοπός και καταρρακώνουν τις σχέσεις των ανθρώπων
8. Η ανεργία, που αναγκάζει τους ανθρώπους να ασκούν ευκαιριακά επαγγέλματα για την κάλυψη μόνον των βιοποριστικών τους αναγκών
9. Ο καταναλωτισμός της εποχής μας, που διαμορφώνει ένα χρησιμοθηρικό πνεύμα στις σχέσεις του ανθρώπου με την εργασία
10. Ο αποκλεισμός του ανθρώπου από τον σχεδιασμό του έργου και η μετατροπή του σε εκτελεστή αποφάσεων. Η εργασία παύει τότε να αποτελεί μέσο έκφρασης και δημιουργίας του ανθρώπου
11. Οι απάνθρωπες συνθήκες εργασίας και η έλλειψη ή η παραβίαση του εργατικού δικαίου
12. Ο αυστηρός καταμερισμός, η τυποποίηση και η επανάληψη την καθιστούν ανιαρή και μονότονη, με αποτέλεσμα την ψυχική εξουθένωση του εργαζομένου
13. Η πολύωρη απασχόληση, γιατί περιορίζει τον ελεύθερο χρόνο του εργαζομένου
14. Η μη εξασφάλιση ικανοποιητικών οικονομικών αποδοχών
15. Η μηχανοποίηση της εργασίας:
  - διακόπτει την οργανική σχέση του ατόμου με το αντικείμενο εργασίας
  - οδηγεί στην αλλοτρίωση του εργαζομένου από το παραγόμενο προϊόν
  - μετατρέπει τον άνθρωπο σε εξάρτημα της μηχανής, περιορίζοντας την ελευθερία του

- στερεί από τον εργαζόμενο τη χαρά της δημιουργίας.

Επιπτώσεις της αλλοτρίωσης του ανθρώπου από την εργασία

I. Στην ατομική ζωή:

1. Το άτομο χάνει την ψυχική του ηρεμία, εξουθενώνεται, γίνεται νευρικό και απαισιόδοξο
2. Παύει να νιώθει πως πραγματοποιεί την κοινωνική αποστολή του
3. Ο χώρος της εργασίας, από χώρος δημιουργίας και κοινωνικής προσφοράς, μεταβάλλεται σε τόπο μαρτυρίου και άγχους
4. Επηρεάζεται η απόδοσή του, η επαγγελματική του εξέλιξη και η κοινωνική του καταξίωση.

II. Στην κοινωνική ζωή:

1. Η μεγάλη υποβάθμιση της ποιότητας της εργασίας ζημιώνει το κοινωνικό σύνολο
2. Το μίσος για την εργασία μεταφέρεται και στους συνανθρώπους, προκαλώντας δυσαρμονία στις κοινωνικές σχέσεις
3. Το επάγγελμα παύει να ενώνει τα άτομα και να τα κάνει να συνειδητοποιούν την ανάγκη του άλλου, την ανάγκη της ομαλής συνεργασίας ως προϋπόθεσης για την επιβίωση του ανθρώπου.
4. Η κοινωνία οπισθοδρομεί και νεκρώνεται κάθε προϋπόθεση προόδου

ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ

Ορισμός

Μια εργασία η οποία εκτελείται από μακριά (τηλέ) από έναν εργαζόμενο για έναν εργοδότη ή πελάτη εκτός του παραδοσιακού εργασιακού χώρου και συνήθως επιτελείται με τη χρήση τηλεπικοινωνιακών μέσων και προηγμένων μέσων πληροφόρησης.

Παραδείγματα Τηλεργασίας:

- Προγραμματιστές
- Διορθωτές κειμένων σε εκδοτικούς οίκους - Μεταφραστές
- Συγγραφείς

ΘΕΤΙΚΑ

- Ο άνθρωπος εργάζεται με μεγαλύτερη άνεση σε ένα χώρο πιο οικείο και σε ένα περιβάλλον πιο ευχάριστο
- Εξοικονομείται χρόνος και το άτομο έχει επιπλέον εισόδημα
- Μπορεί το άτομο να συνδυάσει τις οικογενειακές υποχρεώσεις του με το επάγγελμα
- Με την τηλεργασία θα έχει μια πρώτη εμπειρία σε ένα νέο επάγγελμα, θα αποκτήσει εξάσκηση και θα καλύπτει τις βιοτικές του ανάγκες
- Με την υποαπασχόληση βγαίνει από τη μέγιστη ανάγκη
- Δεν υπάρχει άμεση επαφή με την εργοδοσία, απουσιάζει η αίσθηση του ελέγχου από τον εργοδότη και δε χάνεται η ουσιαστική επαφή με την οικογένεια
- Το άτομο βγαίνει από την παθητικότητα και την αδράνεια
- Συμφέρει τις επιχειρήσεις γιατί μειώνονται οι μισθοί, αφού οι εργαζόμενοι δεν αμείβονται όσο αυτοί που εργάζονται στο γραφείο
- Δεν υπάρχουν έξοδα μετακίνησης (βενζίνη, διόδια κτλ.)
- Το άτομο μπορεί να προσαρμόσει την εργασία του στις ώρες που πραγματικά επιθυμεί και είναι πιο νηφάλιο. Συνεπώς αυξάνεται η αποδοτικότητά του, άρα και η παραγωγικότητά του
- Μπορεί κάποιος να βγάζει περισσότερα χρήματα γιατί χωρίς ωράριο έχει τη δυνατότητα να ασχολείται με διαφορετικά επαγγελματικά αντικείμενα
- Δυνατότητα παραγωγικής απασχόλησης σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες όπως άτομα με ειδικές ανάγκες και μητέρες

Αρνητικά

- Διαιωνίζεται η ανεργία γιατί καλλιεργείται η πολυθεσία
- Μπορεί η τηλεργασία να είναι μια προσωρινή λύση για την αντιμετώπιση της ανεργίας, επειδή προωθεί την πολυθεσία, στην ουσία όμως την ενισχύει.
- Το άτομο μπορεί να αποκτήσει ψυχολογικά προβλήματα γιατί δεν ξεδιπλώνει τη δημιουργικότητά του άνετα.
- Πρόκειται για κατώτερες θέσεις απασχόλησης, με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιορισμένες επαγγελματικές προοπτικές για τα άτομα που εργάζονται σε αυτές.
- Απομονώνεται ο εργαζόμενος, δεν έρχεται σε επαφή με άλλους συναδέλφους και δεν μπορεί να λάβει μέρος στο συνδικαλισμό. Έτσι η εργασία χάνει το χαρακτήρα της ως παράγοντας κοινωνικοποίησης.
- Πρόκειται για περιστασιακές δουλειές και ο εργαζόμενος δεν έχει ασφάλεια και ιατρική κάλυψη.
- Έχει πολύ χαμηλές αποδοχές και μπορεί να πέσει αντικείμενο εκμετάλλευσης
- Επειδή αυτά τα άτομα εργάζονται κυρίως με Η/Υ, μπορούμε να πούμε ότι καλλιεργούνται και τα αρνητικά στοιχεία που προέρχονται από τη χρήση των Η/Υ (αποξένωση, μηχανοποίηση, τυποποίηση).
- Απώλεια δικαιωμάτων και προνομίων
- Υψηλό αρχικό κόστος εξοπλισμού για τους αυτοαπασχολούμενους.
- Μικρές επαγγελματικές προοπτικές για ανέλιξη και πρόοδο.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Με ποια επιχειρήματα θα υποστηρίζατε ή θα απορρίπτατε την άποψη πως οι χειρωνακτικές και οι πνευματικές εργασίες είναι ισότιμες:

Θέση: Όλες οι μορφές εργασίας είναι ισότιμες ως προς την προσφορά τους στο κοινωνικό σύνολο. Διαφέρουν μόνο ως προς τον τρόπο που ασκούνται και τις συνθήκες που επικρατούν κατά την άσκησή τους. Η ισοτιμία και των δυο μορφών εργασίας ως προς την προσφορά τους στον άνθρωπο και στο κοινωνικό σύνολο μπορεί να υποστηριχτεί με πολλά επιχειρήματα. Ειδικότερα και οι δυο μορφές εργασίας συμβάλλουν:

* Στην εξοικονόμηση υλικών αγαθών με νόμιμα μέσα. Το άτομο επιλύει τις βιοτικές του ανάγκες και αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής του, χωρίς να εξαναγκάζεται να εκλιπαρεί, να ταπεινώνεται, να παραβαίνει τις αρχές του και να καταφεύγει στην κλοπή, στη βία και στο έγκλημα.

* Συμβάλλουν εξίσου στην κοινωνικοποίηση του ατόμου. Το άτομο, ανεξάρτητα από τη μορφή εργασίας του, μαθαίνει να συνεργάζεται, να διαλέγεται, να υποχωρεί, όταν πρέπει, να αναγνωρίζει την προσφορά των συνανθρώπων του, να αμιλλάται και να αποφεύγει τον κακοήθη ανταγωνισμό, το φανατισμό, το δογματισμό και τον ατομικισμό.

* Βοηθούν και οι δυο μορφές στη σύναψη ορθών διαπροσωπικών σχέσεων. Το άτομο στο χώρο εργασίας του έρχεται σε επικοινωνία με άλλα άτομα και με τον τρόπο αυτό επιλέγει εκείνα με τα οποία έχει κοινά ενδιαφέροντα, που ταιριάζουν περισσότερο με το χαρακτήρα του. Έτσι δημιουργεί φιλίες και κοινωνικές σχέσεις.

* Υποχρεώνουν το άτομο να ακολουθεί τους κανόνες της ηθικής, γιατί διαφορετικά δε θα γίνει αποδεκτό από το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να απομονωθεί και να αποτύχει επαγγελματικά. Με τον τρόπο αυτό η εργασία οποιασδήποτε μορφής κάνει το άτομο ειλικρινές, συνεπές, συνετό, ανιδιοτελές το υποχρεώνει να αποβάλει τα παράλογα πάθη και τα κατώτερα ένστικτα και να εκλαμβάνει τον άνθρωπο ως αξία και όχι ως μέσο για εκμετάλλευση.

* Απαλλάσσουν από τη ζήλια, το φθόνο, το μίσος, τη συκοφαντία και άλλες μικρότητες, γιατί το άτομο αφοσιώνεται στο εκτελούμενο έργο και μόνο σε αυτό. Εξάλλου, με την εργασία

αποφεύγονται και άλλες κακές συνήθειες, που θα ευδοκιμούσαν με τον υπερβολικό ελεύθερο χρόνο και την αεργία. Εύστοχα οι πρόγονοί μας έλεγαν: *Αργία μήτηρ πάσης κακίας*.

* Βοηθούν στην καταπολέμηση του συμπλέγματος κατωτερότητας, που δημιουργεί η ανεργία και στην απαλλαγή από τη *συναισθηματική γήρανση*, που γεννά η παραίτηση από τη δημιουργία. Επίσης, καταπολεμούν την αβεβαιότητα, την ανασφάλεια, την ανία και την πλήξη και καθιστούν το άτομο αισιόδοξο, αγωνιστικό και το εφοδιάζουν με υπομονή και επιμονή.

* Συντελούν, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο, στην ανάπτυξη της κρίσης, της φαντασίας, της σφαιρικής αντιμετώπισης των καταστάσεων. Επίσης, και με τις δυο μορφές εργασίας τα άτομα μπορούν να αυτοπροσδιοριστούν, να φτάσουν στην αυτογνωσία, στην ετερογνωσία και στην ανθρωπογνωσία γενικότερα. Ακόμη τα άτομα ερχόμενα σε επαφή στο χώρο εργασίας αποβάλλουν τις προλήψεις και αντιμετωπίζουν με ορθολογισμό τις καταστάσεις.

* Προάγεται ο πολιτισμός, γιατί τα πολιτιστικά έργα δεν είναι μόνο προϊόντα της διανόησης, αλλά και έργα των χεριών. Αδιάφυστοι μάρτυρες είναι τα πολυπληθή μνημεία, που είναι εγκατεσπαρμένα σε όλες τις χώρες του πλανήτη μας.

* Συμβάλλουν εξίσου στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, που είναι απαραίτητος παράγοντας τόσο για την κοινωνική πρόνοια, όσο και για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας της χώρας.

* Δίνουν παγκόσμια διάσταση στο άτομο, αν οι εργασίες αυτές αφορούν όχι μόνο τους κατοίκους της χώρας τους, αλλά απευθύνονται και σε κατοίκους άλλων χωρών του πλανήτη μας.

* Και οι δυο μορφές εργασίας επιδρούν και στη βιολογική υπόσταση του ανθρώπου. Η ψυχική ικανοποίηση που αισθάνεται το άτομο από την εργασία συμβάλλει στη σωματική ευεξία και στη χαρούμενη διάθεση για ζωή αισθάνεται ακμαίο, ζωντανό και νιώθει την ανάγκη να ζήσει την κάθε στιγμή.

* Συμβάλλουν και οι δυο μορφές στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου, γιατί αισθάνεται κοινωνικά χρήσιμο και νιώθει καταξιωμένο, με αποτέλεσμα να προσεγγίζει την ευτυχία.

* Είναι φυσικό πως η προσφορά και των δυο μορφών εργασίας είναι σημαντική και για την κοινωνία. Αποφεύγονται τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, όπως είναι η βία, η εγκληματικότητα, η περιθωριοποίηση και η αμφισβήτηση της πολιτείας, με αποτέλεσμα να επικρατεί κοινωνική γαλήνη, που οδηγεί με τη σειρά της στην κοινωνική ευημερία.

* Βασική αρχή της διάκρισης είναι η διαπίστωση πως το χέρι είναι μικρότερης σημασίας για τον άνθρωπο από το μυαλό, και κατά ανάλογο τρόπο η χειρωνακτική εργασία έχει μικρότερη αξία για την κοινωνία από την πνευματική. Βαθύτερα, ακόμη, θα λέγαμε πως η αξιολόγηση αυτή εκπορεύεται από τη θέση προτεραιότητας που δόθηκε στο πνεύμα και το μυαλό έναντι της ύλης και του σώματος. Λησμονείται, βέβαια, πως το πνεύμα αντλεί την ύπαρξή του από την ύλη και πως το μυαλό οφείλει την απαρχή της λειτουργίας του στην επιδεξιότητα του σώματος και ειδικότερα των χεριών κατά τη δημιουργία των πρώτων εργαλείων. Έτσι και στην περίπτωση της χειρωνακτικής εργασίας. Στην αξιολόγηση της κοινωνικής προσφοράς της δε λαμβάνεται υπόψη πως όλες οι πνευματικές συλλήψεις που άλλαξαν τη μορφή και την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας θα έμεναν μετέωρες σκέψεις και σχέδια επί χάρτου, αν δε μεσολαβούσε ο χειρωνακτας, για να τις θέσει σε εφαρμογή και να επιβεβαιώσει στην πράξη την αξία και τη χρησιμότητά τους. Λησμονείται, ακόμη, πως οι υλικές συνθήκες και τα τεχνικά μέσα, που καθιστούν όχι μόνο εύκολη αλλά πολλές φορές και δυνατή την άσκηση διανοητικού έργου, είναι αποτέλεσμα σωματικής εργασίας.

* Άλλωστε, ο πολιτισμός πέρα από την πνευματική διάσταση έχει και την υλική. Και ενώ η πρώτη σχετίζεται με την ανάπτυξη των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, η δεύτερη είναι αποτέλεσμα σωματικού καμάτου και χειρωνακτικής εργασίας. Η πρόοδος σε

ένα από αυτά τα επίπεδα μεταφράζεται σε πρόοδο και στο άλλο, ενώ η στασιμότητα του ενός συμπαρασύρει σε πτώση και το άλλο. Κοινωνίες με υψηλή πνευματική στάθμη και υποβαθμισμένες υλικές συνθήκες, ή το αντίστροφο, είναι από δύσκολο ως αδύνατο να υπάρξουν. Μεταξύ, λοιπόν, των δύο επιπέδων υπάρχει στενή διαλεκτική σχέση, που εξασφαλίζει την από κοινού ανάπτυξη ή υποβάθμισή τους, γεγονός που αποκαλύπτει πως η προσφορά της χειρωνακτικής εργασίας στην πολιτισμική πρόοδο είναι ισάξια και ισότιμη με την προσφορά της πνευματικής. Επομένως, η αξιολογική διάκριση των επαγγέλμων δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική κοινωνική προσφορά τους. Όλα τα επαγγέλματα, είτε χειρωνακτικά είτε πνευματικά, είναι το ίδιο χρήσιμα και αναγκαία για την κοινωνική προκοπή. Το να περιφρονείται το ένα και να υπερτιμάται το άλλο είναι μια αυθαίρετη κοινωνική προκατάληψη, που ως μοναδικό λόγο ύπαρξης έχει την ιδεολογική δικαίωση της αδικίας και την κοινωνική αναπαραγωγή των σχέσεων εξουσίας.

Γιατί οι νέοι προτιμούν πνευματικές και όχι χειρωνακτικές εργασίες:

Η υποτιμητική αντιμετώπιση των χειρωνακτικών εργασιών δεν αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο μόνο της εποχής μας. Ακόμα και στην αρχαία κλασική περίοδο, όπως μας πληροφορούν οι συγγραφείς της εποχής εκείνης, οι εργασίες διαχωρίζονταν σε «ελεύθερες», που τις ασκούσαν οι ελεύθεροι, και σε «βάναντες», που προορίζονταν για τους δούλους. Ειδικότερα στην εποχή μας οι νέοι δεν προτιμούν τα χειρωνακτικά επαγγέλματα για τους εξής, κυρίως, λόγους:

- Η χειρωνακτική εργασία αντιμετωπίζεται ρατσιστικά. Επικρατεί η αντίληψη ότι υπάρχουν «ανώτερα» και «κατώτερα» επαγγέλματα. Στα δεύτερα κατατάσσονται τα χειρωνακτικά.
- Τα χειρωνακτικά επαγγέλματα δεν εξασφαλίζουν κοινωνικό κύρος, αίγλη, κοινωνική αποδοχή και καταξίωση όπως τα πνευματικά.
- Η οικογένεια: Οι γονείς προτρέπουν τα παιδιά τους να ακολουθήσουν πανεπιστημιακές σπουδές που θα ήθελαν να ακολουθήσουν και οι ίδιοι.
- Η εκπαίδευση, με την έλλειψη ουσιαστικού επαγγελματικού προσανατολισμού, δεν ενημερώνει και δεν κατευθύνει ορθά τους νέους.
- Τα ΜΜΕ προπαγανδίζουν τα πνευματικά επαγγέλματα με την προβολή και μόνο των ανθρώπων του πνεύματος.
- Οι τεχνικές σχολές στη χώρα μας είναι υποβαθμισμένες από κάθε άποψη. Δεν εξασφαλίζουν ουσιαστική γνώση και δεν κατοχυρώνουν επαγγελματικά τους απόφοιτους.
- Ο τρόπος άσκησης των χειρωνακτικών εργασιών είναι πιο κουραστικός και απαιτεί συνήθως αυξημένη μυϊκή δύναμη.
- Η χαμηλή αμοιβή των χειρωνακτικών εργασιών.
- Η τεχνολογία και ο αυτοματισμός που μπήκαν στους χώρους εργασίας, περιορίζουν τις χειρωνακτικές εργασίες με αποτέλεσμα να προβάλλει έντονα το φάσμα της ανεργίας.

Συνέπειες του φαινομένου

- Ανεργία: Έχουμε περισσότερους πτυχιούχους από όσους χρειάζεται η αγορά εργασίας.
- Δημιουργούνται ψυχολογικά προβλήματα στους νέους που με τόσους κόπους και δαπάνες κατόρθωσαν να σπουδάσουν, αλλά δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν τέτοια εργασία, ώστε να ανταποκρίνεται στις σπουδές τους.
- Απογοήτευση και καταφυγή σε φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.
- Παρουσιάζεται έλλειψη εργατικών χεριών σε μερικούς κλάδους ενασχόλησης που απαιτείται χειρωνακτική εργασία.
- Η πολιτεία δεν μπορεί να αξιοποιήσει μεγάλο τμήμα του νεανικού δυναμικού.
- Χάνονται σιγά σιγά πολλά παραδοσιακά επαγγέλματα και σβήνει η λαϊκή τέχνη που αποτελεί σημαντική έκφραση της ψυχής του λαού μας.
- Ευδοκμεί η αναξιοκρατία με αποτέλεσμα να καταρρακώνεται η αξιοπρέπεια των νέων.

Δημιουργικότητα

Το κύριο στοιχείο που διαχώρισε τον άνθρωπο, ατομικά και συλλογικά, από τα άλλα έμβια όντα είναι η δημιουργικότητά του. Η ικανότητά του, δηλαδή, να αξιοποιεί ενσυνείδητα, όχι ενστικτωδώς, τις πνευματικές και μυϊκές του δυνάμεις και να τις μετατρέπει σε συγκεκριμένα θεωρητικά και πρακτικά δημιουργήματα. Χάρη σε αυτή τη μοναδική ικανότητά του ο άνθρωπος έγινε από φυσική σε ιστορική οντότητα. Εφάρμοσε τις γνώσεις και τις ιδέες του στην πράξη, αξιοποίησε τους φυσικούς νόμους και σταδιακά αντέστρεψε τις σχέσεις του με τη φύση, αναμόρφωσε, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη φυσική τάξη πραγμάτων και δημιούργησε πολιτισμό. Τα δημιουργήματα αυτά, λόγω της αμφίδρομης σχέσης που έχουν με το δημιουργό τους, συντέλεσαν με τη σειρά τους στην πνευματική και ηθική διαμόρφωση, ακόμα και στη σωματική διάπλαση του ανθρώπου, έτσι ώστε ο διαχωρισμός του από τα άλλα έμβια όντα να είναι πια απόλυτος.

Η δημιουργικότητα είναι έμφυτη στον άνθρωπο και εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους στις διάφορες ιστορικές περιόδους. Υπαγορεύεται από την ανάγκη να νικήσει τους αντικειμενικούς περιορισμούς και τα εμπόδια που παρεμβάλλονται στην πορεία του, αλλά και από την εξίσου σπουδαία ανάγκη να εκφράσει τις υποκειμενικές δυνατότητες, τις ευαισθησίες και τις επιθυμίες του. Από αυτή δε την άποψη, η δημιουργικότητα έγινε υπαρξιακή ανάγκη για τον άνθρωπο, επειδή με αυτήν εξωτερικεύει τον πνευματικό και ψυχικό του κόσμο, επικοινωνεί με το συνάνθρωπό του και αυτοπραγματώνεται, εφόσον, σύμφωνα με τη ρήση του Λάμπνιτς, «ό,τι δε δρα δεν υπάρχει».

Αφού, λοιπόν, η δημιουργικότητα ορίζεται ως υπαρξιακή ανάγκη, είτε για να ξεπεράσει ο άνθρωπος τις αντικειμενικές δυσκολίες είτε από διάθεση αυτοέκφρασης, επόμενο είναι να του χαρίζει τη μεγαλύτερη ευχαρίστηση που υπάρχει.

Εφόσον ορίζουμε τη δημιουργικότητα ως υλοποίηση σκέψεων και επινοήσεων που απαιτεί την κινητοποίηση όλων των δυνάμεων του ανθρώπου, τότε συμπεραίνουμε ότι αποτελεί πηγή χαράς, επειδή ικανοποιεί τις φυσικές τάσεις του ανθρώπου να υλοποιεί τις σκέψεις και τις επινοήσεις του και να κινητοποιεί τις δυνάμεις του.

Όπως κι αν εκφράζεται η δημιουργικότητα, άφατη είναι η ικανοποίηση και η πληρότητα που νιώθει ο δημιουργός. Γιατί το δημιούργημα πραγματοποιεί τη σκέψη, αποδίδει την ευαισθησία, το μεράκι, την επιδεξιότητα και τελικά απεικονίζει το δημιουργό του. Γίνεται προέκταση του εαυτού του, της προσωπικότητάς του, με αποτέλεσμα να αναπτύσσει μια ιδιόμορφη συναισθηματική σχέση με αυτό που του χαρίζει μιαν ευχαρίστηση ανώτερη από τις συνηθισμένες απολαύσεις της ζωής.

Η δημιουργικότητα συνδέεται με την «υποχρέωση» του ανθρώπου να συμβάλλει και αυτός στη συλλογική προσπάθεια για την πρόοδο του πολιτισμού. Έτσι, αποκτά και κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς η ατομική δημιουργία μετατρέπεται σε κοινωνικό κτήμα και ικανοποιεί γενικότερες κοινωνικές ανάγκες. Για αυτό η δημιουργικότητα εμφανίζεται και ως κοινωνικό χρέος. Εκπληρώνοντας, λοιπόν, ο άνθρωπος αυτό το χρέος του, αισθάνεται ιδιαίτερα ευχαριστημένος για την προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο, κυρίως αν η προσφορά του αυτή αναγνωρίζεται από την κοινωνία.

Καθώς η δημιουργικότητα συνδέεται με το καλό της κοινωνίας, αποκτάει ταυτόχρονα και ηθικό περιεχόμενο. Εφόσον υπηρετεί το σκοπό αυτόν, ταυτίζεται με την ενάρετη πράξη. Και επειδή η άσκηση της αρετής απαλλάσσει τον άνθρωπο από ενοχές και του προσφέρει ηθική ικανοποίηση, γι' αυτό η δημιουργικότητα, που είναι εναρμονισμένη με τον ηθικό νόμο, χαρίζει στον άνθρωπο αυτή την ιδιαίτερη ευχαρίστηση.

Η ηθική ανταμοιβή της δημιουργικότητας συμπληρώνεται και από την υλική. Η δημιουργικότητα οφείλεται, όπως είδαμε, στις ανθρώπινες δυνάμεις, πνευματικές και σωματικές. Άρα, συνοδεύεται από εκπληκτική αποτελεσματικότητα. Χάρη σε αυτήν ο άνθρωπος άλλαξε ριζικά τις συνθήκες της ζωής και βελτίωσε τους όρους διαβίωσής του. Μπορεί και ζει πιο άνετα, απαλλαγμένος από πολλούς περιορισμούς και στερήσεις. Η

Σχεδιάγραμμα Έκθεσης Εργασία

δημιουργικότητα συντέλεσε ώστε να γίνει κύριος της ζωής του. Αυτό το επίτευγμα του χαρίζει μιαν αίσθηση ανωτερότητας, υπερηφάνειας και ασφάλειας που του επιτρέπει, βασισμένος στα δημιουργήματά του, να οραματίζεται με αισιοδοξία το μέλλον του.

Τέλος, η υλοποίηση σκέψεων και επινοήσεων συνδυάζεται συχνά με την υπέρβαση εμποδίων και δυσκολιών. Για να αρθούν, λοιπόν, αυτές οι δυσκολίες, ο άνθρωπος δοκιμάζεται και αναγκάζεται να ερευνήσει τα αίτια που τις προκαλούν, να μεθοδεύσει τις ενέργειές του, να επιστρατεύσει την προσοχή, τη φαντασία και την κρίση του. Κι όταν τελικά κατορθώσει να υπερισχύσει, παρά τη δοκιμασία στην οποία υποβλήθηκε, νιώθει πολύ χαρούμενος και για το θετικό αποτέλεσμα των ενεργειών του και γιατί διαπιστώνει στην πράξη την προσωπική αξία του.

Στην εποχή μας ανάμεσα στο δημιουργό και το δημιούργημα μεσολαβούν τα τεχνικά μέσα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της ανθρώπινης δημιουργικότητας και την αλλοτρίωση του ανθρώπου. Ωστόσο, παρά τον αλλοτριωμένο χαρακτήρα της, η δημιουργικότητα του σύγχρονου ανθρώπου δεν παύει να προσφέρει συναισθήματα χαράς και ικανοποίησης, αν μάλιστα αναλογιστούμε πως αυτή έχει φτάσει σε επίπεδα τελειότητας. Ίσως δε αυτή η νέα ποιότητα της σύγχρονης δημιουργίας, σε όλους τους τομείς της ζωής μας, να αναπληρώνει την απώλεια του προσωπικού χαρακτήρα που παραδοσιακά είχε η ανθρώπινη δημιουργικότητα.